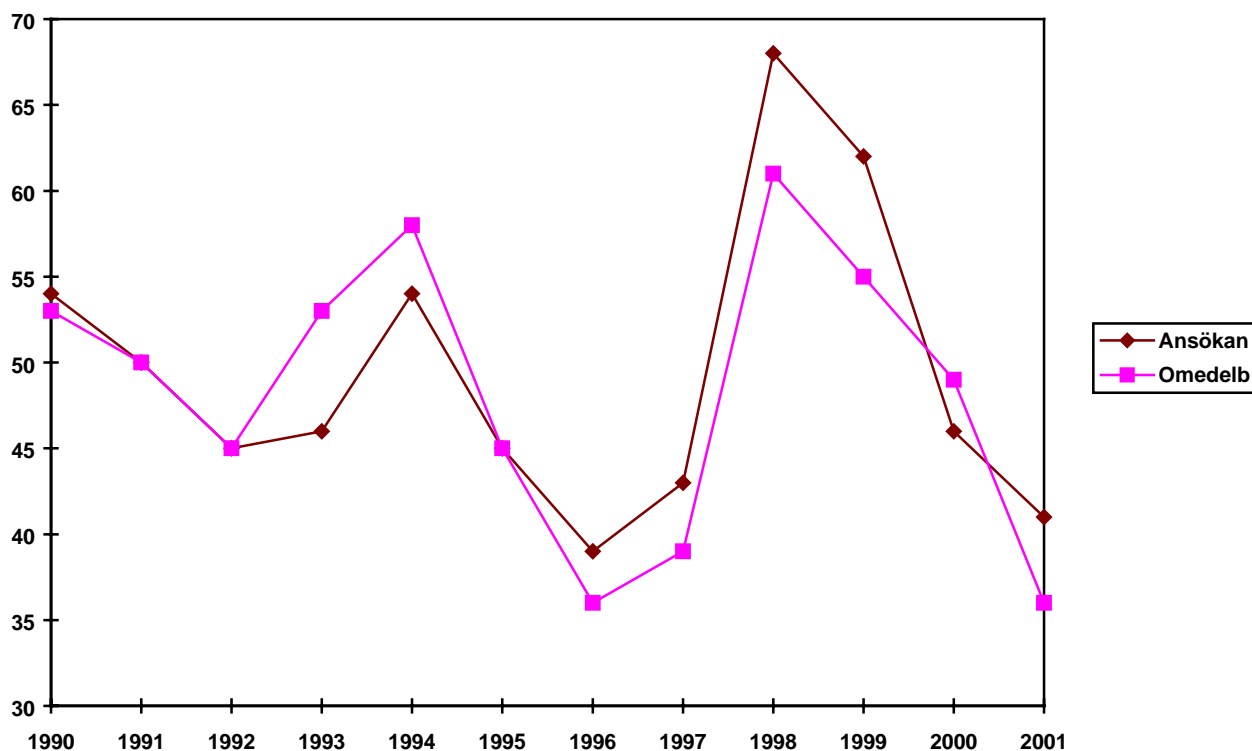

Tvångsomhändertagande enligt LVM 2001

Sociala enheten 2002-04-02

Omedelbara omhändertaganden enligt 13 § LVM samt ansökningar om tvångsvård enligt 11 § LVM

FÖRORD

Länsstyrelsen har enligt socialtjänstlagen ansvaret för tillsynen över kommunernas socialtjänst. Målet med tillsynen är att utveckla socialtjänsten i enlighet med statens intentioner. Länsstyrelsen skall också påtala när lagar och andra föreskrifter inte följs.

Under en följd av år har Länsstyrelsen redovisat statistik om tvångsvård av missbrukare och denna rapport presenterar uppgifter avseende personer som varit föremål för åtgärder enligt Lag om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, under år 2001. Som underlag har inhämtats uppgifter från Länsrätten samt via en enkät som besvarats av länets kommuner.

Förhoppningsvis kan rapporten, som ger en lägesbeskrivning av tvångsvården för missbrukare i länet, utgöra ett underlag för analys och diskussion i kommunerna.

Anne Marie Strid Schultz
Biträdande socialdirektör

Lisbeth Gustavsson
Socialkonsulent

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING MED LÄNSSTYRELSENS KOMMENTARER	5
1. BAKGRUND OCH METOD.....	9
2. DEFINITIONER OCH BEGREPP	9
2.1 BEREDANDE AV VÅRD ENLIGT 4 § LVM.....	9
2.2 ANMÄLNINGSSKYLDIGHET ENLIGT 6 § LVM.....	9
2.3 UTREDNINGSSKYLDIGHET ENLIGT 7 § LVM.....	10
2.4 OMEDELBART OMHÄNDERTAGANDE ENLIGT 13 § LVM	10
3. UTREDNINGAR, ANMÄLNINGAR OCH ANSÖKNINGAR	11
3.1 UTREDNINGAR ENLIGT 7 § LVM, FÖRDELAT PÅ ANMÄLARE OCH EGNA INITIATIV.....	11
3.2 ORSAKER TILL ATT <i>INTE</i> ANSÖKA OM VÅRD ENLIGT 11 § LVM	12
3.3 ANSÖKNINGAR OCH DOMAR I LÄNSRÄTTEN ENLIGT LVM.....	12
4. OMEDELBARA OMHÄNDERTAGANDEN	13
4.1 OMEDELBARA OMHÄNDERTAGANDEN ENLIGT 13 § LVM.....	13
5. KLIENTSAMMANSÄTTNING	14
5.1 ÅLDERSFÖRDELNING OCH KÖN	14
5.2 HUVUDDROG FÖRDELAT PÅ KÖN.....	14
5.3 ETNISK BAKGRUND, FÖRDELAT PÅ KÖN, ÅLDER OCH HUVUDDROG	15
6. UTREDNINGSTIDER	15
6.1 HANDLÄGGNINGSTIDER FÖR UTREDNING ENLIGT 7 § LVM.....	15
6.2 ANLEDNING TILL KOMMUNERNAS LÅNGA HANDLÄGGNINGSTIDER	16
6.3 ÅTGÄRDER FÖR ATT FÖRKORTA HANDLÄGGNINGSTIDERNAS.....	17
7. AKTUELLT INOM OMRÅDET	18

Bilaga

Enkät

SAMMANFATTNING MED LÄNSSTYRELSENS KOMMENTARER

Länsstyrelsen har under en följd av år redovisat statistik över ärenden enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). I rapporten för 1996 konstaterades ett avbrott i den nedåtgående trend som gällt sedan 1994 avseende ansökningar om vård samt beslut om omedelbara omhändertaganden. Under 1998 ökade dessa ärenden på ett anmärkningsvärt sätt. Nivåerna för ansökningar och bifallsdomar var då de högsta under hela 1990-talet. Under 1999 minskade åter antalet ansökningar om vård och beslut om omedelbara omhändertaganden och under 2000 och 2001 har utvecklingen fortsatt med en kraftig nedgång.

Utredningar

För 2001 uppgår socialnämndernas LVM-utredningar till 146, vilket är en minskning med 48 ärenden (25 %) jämfört med 2000. Detta innebär att antalet personer som utreds enligt LVM fortsätter att minska kraftigt. En jämförelse mellan Linköping och Norrköping visar att Linköping under flera år har redovisat betydligt fler utredningar än Norrköping. För 2001 är antalet utredningar för första gången i stort sett lika många, vilket främst beror på att Linköping har minskat sitt antal utredningar betydligt. Det finns även stora skillnader i vem som anmäler ett ärende till socialtjänsten. I Linköping görs betydligt flera anmälningar av läkare och polis än vad som är fallet i Norrköping där de flesta utredningar inleds på eget initiativ.

Omedelbara omhändertaganden och ansökningar om vård

Under 2001 har de omedelbara omhändertagandena enligt 13 § LVM minskat med tolv ärenden jämfört med 2000 och uppgår för året till 37 ärenden. I Linköping har antalet omedelbara omhändertaganden minskat med tio ärenden, medan Norrköping har samma antal ärenden som under 2000.

Kommunernas ansökningar om vård uppgick till totalt 41 ärenden, vilket är en minskning med sex ärenden jämfört med 2000. Av samtliga ansökningar om vård bifölls 88 % i Länsrätten. Vad gäller ansökningar om vård som föregåtts av ett beslut om omedelbart omhändertagande har denna andel minskat från 80 % för 2000 till 60 % under 2001.

Åldersfördelning och kön

Medelåldern för personer som utreds enligt LVM har sjunkit under senare år. Under 2001 återfinns flest ärenden i åldersintervallet 30 - 39 år och andelen personer i denna åldersgrupp har ökat jämfört med föregående år. Även i åldersgruppen under 24 år har andelen ökat något.

Antalet kvinnor som utretts enligt LVM under 2001 har ökat något och uppgår till 38 kvinnor jämfört med 36 för år 2000.

Huvuddrog

Uppgift om typ av missbruksmedel visar att den huvudsakliga drogen som används är alkohol (53%). Detta är den motsatta situationen jämfört med 2000 då andelen narkotikamissbrukare var något högre än andelen alkoholmissbrukare.

Etnisk bakgrund

Länsstyrelsen har dessutom för 2001 även inhämtat uppgifter från kommunerna utifrån ett integrationsperspektiv. Uppgifterna visar att ett mycket litet antal personer med utomnordisk bakgrund har varit föremål för LVM-utredning under 2001. Huvuddrogen bland de utomnordiska personerna är narkotika.

Utredningstider

Enligt 37 § LVM ska ärenden handläggas skyndsamt. Sammanställningen visar att utredningstiden i många ärenden är anmärkningsvärt lång. I 32 ärenden var utredningstiden längre än 3 månader och i 60 ärenden pågick utredningen under 1-3 månader. I Linköping har 37 % av utredningarna pågått i mer än tre månader och i Norrköping uppgår motsvarande siffra till 15 %. Anledningen till de långa handläggningstiderna uppges vara svårigheter att få kontakt med den enskilde samt svårigheter att, inom rimlig tid, få till stånd nödvändig läkarundersökning.

Länsstyrelsens kommentarer

Länsstyrelsen har löpande under året tagit del av samtliga utredningar som ligger till grund för ansökan om vård och gör bedömningen att kvaliteten på utredningarna har förbättrats under senare år.

All samlad kunskap visar på att missbruket av alkohol och narkotika ökar i samhället. Detta samtidigt som tvångsvården fortsätter att minska. Bland annat med anledning av detta har regeringen tillsatt en kommitté som har till uppgift att se över den nuvarande tvångslagstiftningen.

Utvecklingen är densamma i Östergötlands län där antalet ansökningar om vård har minskat under de tre senaste åren. Även antalet utredningar har minskat vilket kan ha olika förklaringar. En orsak kan vara att antalet anmälningar från polis, andra myndigheter och enskilda har minskat. En annan förklaring kan vara att kommunerna prioriterar andra verksamheter, t.ex. inom barn och ungdomsvården, före missbrukarvården. I flertalet av länets kommuner har man dessutom konsekvent arbetat med öppenvårdsinsatser som ett alternativ till placeringar av vuxna och denna arbetsmetod gäller även för personer som riskerar att bli föremål för LVM-insatser, vilket även detta kan ha påverkat antalet ärenden.

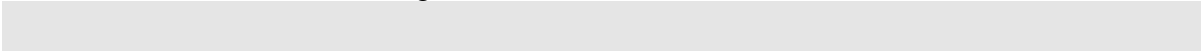
Anledningarna till den fortsatta minskningen av antalet ansökningar om vård samt antalet omedelbara omhändertaganden kan också vara flera. En möjlig förklaring är att erbjudande om öppenvård sker mera frekvent och att det finns flera sådana alternativ att tillgå. Detta kan i sin tur innebära att människor inte blir i behov av LVM-vård i samma utsträckning. Det kan dock finnas en risk för att kommunerna inte prioriterar missbrukarvården, utan att annan verksamhet går före. Av Länsstyrelsens rapport 2001:14 "Missbrukarvården i fyra kommuner" framkommer att en medveten satsning sker på att erbjuda missbrukare vård i öppna former och att vård på behandlingshem endast undantagsvis ska förekomma. I rapporten framkommer även att i Norrköping har klart uttalats att förebyggande och tidiga insatser inom barn- och ungdomsvården ska prioriteras och till följd av detta får missbrukarvården lägsta prioritet.

Länsstyrelsen har i tidigare rapporter uttalat sin oro över att andelen ansökningar om vård som föregåtts av ett omedelbart omhändertagande ökade och uppgick för 2000 till 80 %. För 2001 har dock andelen återigen minskat. Det kan dock konstateras att under

hela 1990-talet och fram till nu har andelen ansökningar som föregåtts av ett omedelbart omhändertagande varit hög, även om siffrorna varierat mellan åren.

Mot bakgrund av att individer som blir föremål för LVM, nästan alltid, har ett mycket allvarligt missbruk av akut karaktär är det enligt Länsstyrelsens mening oroande att medelåldern fortfarande är relativt låg och att antalet individer i de yngre åldersintervallerna procentuellt sett är högt. Andelen yngre narkotikamissbrukare är fortfarande hög. Detta samtidigt som gruppen har minskat i faktiskt antal. En möjlig förklaring till det senare kan vara att man i kommunerna uppmärksammat de unga narkotikamissbrukarna och har satt in andra förebyggande och frivilliga insatser för denna grupp. Vissa unga med missbruksproblem blir även föremål för insatser enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Länsstyrelsen har under flera år påtalat att utredningstiderna är för långa och därmed uppfylls inte lagstiftningens krav på en skyndsam handläggning. En LVM-utredning bör i normalfallet kunna färdigställas inom en månad. Sammanställningen visar att så inte är fallet. Det är därför angeläget att berörda kommuner fortsätter sitt arbete med att vidta åtgärder för att förkorta utredningstiderna. I detta inbegrips även att inleda en dialog med landstinget omkring rutiner för genomförande av läkarundersökningar för personer som är föremål för utredning.

1. BAKGRUND OCH METOD

Socialtjänstens verksamhet skall enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, bygga på respekt för individens självbestämmande och integritet. Insatser skall därför utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Möjligheten att under vissa förutsättningar vårda en vuxen missbrukare mot hans vilja regleras i lagen om vård av missbrukare i vissa fall (1988:870).

Enligt proposition 1993/94:97, Ansökningsförfarandet enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall, framgår att Länsstyrelsen skall intensifiera sin tillsyn över missbrukarvården. Genom att utveckla formerna för tillsyn och noggrant följa utvecklingen av LVM-vården bedöms förutsättningar finnas för att vidmakthålla en konsekvent rättstillämpning i LVM-ärenden.

Länsstyrelsen har sedan 1984 redovisat LVM-statistik. Som underlag till rapporten för 2001 har inhämtats uppgifter från Länsrätten samt via en enkät till länets kommuner (se bilaga 1).

Redovisningen inleds med en beskrivning av relevanta definitioner och begrepp som gäller utifrån LVM-lagstiftningen. Därefter följer en redogörelse för resultatet av inhämtade uppgifter över LVM-ärenden för 2001.

2. DEFINITIONER OCH BEGREPP

2.1 Beredande av vård enligt 4 § LVM

Tvångsvård skall beslutas om någon till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk och vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen eller på något annat sätt och han till följd av missbruket

- 1. utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara*
- 2. löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv, eller*
- 3. kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.*

Länsrätten beslutar om tvångsvård efter ansökan av Socialnämnden.

2.2 Anmälningsskyldighet enligt 6 § LVM

Alla myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare, med undantag för myndigheter inom Hälso- och sjukvården där läkare har en begränsad anmälningsskyldighet, och som får kännedom om att någon kan vara i behov av vård enligt LVM, har skyldighet att anmäla detta till socialnämnden.

2.3 Utredningsskyldighet enligt 7 § LVM

Socialnämnden *skall* inleda utredning när den genom anmälan enligt 6 § LVM från läkare och andra myndigheter som regelbundet kommer i kontakt med missbrukare eller på något annat sätt fått kännedom om att det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård. Utredningen skall ge socialnämnden underlag för beslut om huruvida LVM-ansökan skall inges till Länsrätt eller om frivilliga insatser bedöms tillräckliga.

LVM-utredningen utmynnar i någon av följande slutsatser:

1. Indikationer för vård med stöd av LVM föreligger inte.
2. Indikationer för vård med stöd av LVM föreligger, men vårdbehovet kan tillgodoses på frivillig väg enligt socialtjänstlagen (SoL).
3. Indikationer för LVM-vård föreligger och vårdbehovet bedöms ej kunna tillgodoses på frivillig väg.

Om utredningen visar att det finns skäl att bereda någon tvångsvård, i enlighet med punkten 3, *skall* socialnämnden ansöka om vård enligt 11 § LVM.

2.4 Omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM

Socialnämnden eller polismyndigheten får besluta att en missbrukare omedelbart skall omhändertas, om

1. *det är sannolikt att han kan beredas vård med stöd av denna lag, och*
2. *rättens beslut om vård inte kan avvaktas på grund av att han kan antas få sitt hälsotillstånd allvarligt försämrat, om han inte får omedelbar vård, eller på grund av att det föreligger en överhängande risk för att han till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.*

Beslut om omedelbart omhändertagande skall *genast* underställas Länsrätten. Länsrätten prövar om omhändertagandet skall bestå.

3. UTREDNINGAR, ANMÄLNINGAR OCH ANSÖKNINGAR

3.1 Utredningar enligt 7 § LVM, fördelat på anmälare och egna initiativ.

Kommun	Utr. enl. 7 § LVM	Jmf. 2000	Polis	Läkare	Annan myndig- het	Enskild anmälan	Soc. initiativ
Boxholm	-	1	-	-	-	-	-
Finspång	8	6	4	1	1	1	1
Kinda	5	-	-	3	-	2	-
Linköping	54	86	15	20	2	5	12
Motala	16	36	5	2	1	3	5
Mjölby	5	17	3	-	1	1	-
Norrköping	52	45	3	4	5	8	31
Söderköping	3	2	1	-	1	-	1
Valdemarsvik	1	1	-	-	-	-	1
Ydre	1	-	-	1	-	-	-
Odeshög	1	-	-	-	-	-	1
SUMMA	146	194	31	31	11	20	52

Kommentarer: I ett fall avseende Norrköping saknas uppgift om anmälare.

I Linköping har fem personer utretts två gånger och en person utretts tre gånger under 2001. I Norrköping har fyra personer utretts två gånger och i Motala har två personer utretts vid två tillfällen under 2001. Vadstena och Åtvidabergs kommuner har ej haft någon utredning under 2001 eller 2000.

Utredningar

Tabellen visar det totala antalet utredningar enligt 7 § LVM som kommunen genomfört, både de utredningar som ej föranlett ansökan och de utredningar som lett till ansökan om vård. Flera av utredningarna avser samma person (se kommentar under tabellen). De utredningar som pågick 2001-12-31 och som redovisats av kommunerna är ej medräknade i detta material (totalt nio utredningar).

För andra året i rad noteras en betydande minskning av antalet verkställda utredningar och jämfört med 2000 har utredningarna minskat med 25 %.

Boxholm, Vadstena samt Åtvidaberg har redovisat att man ej gjort några utredningar enligt 7 § LVM. En jämförelse mellan Linköping och Norrköping visar att Linköping under flera år har redovisat betydligt fler utredningar än Norrköping. För 2001 är antalet utredningar för första gången i stort sett lika många, vilket beror på att Linköping har minskat sitt antal utredningar betydligt medan antalet har ökat något i Norrköping. Linköping har dock även tidigare haft färre antal ansökningar om vård än Norrköping. Detta förhållande gäller även för 2001.

Anmälningar

Jämfört med 2000 har den procentuella andelen av det totala antalet anmälningar från polis minskat med 16 % och andelen anmälningar från annan myndighet har minskat med 8 %. Detta medan anmälningar från läkare har ökat med 4 %. Andelen utredningar som inlett på socialtjänstens eget initiativ har ökat mest jämfört med föregående år, ca 30 %.

I Linköping har anmälningar från polis minskat betydligt (15 %) jämfört med 2000. I Norrköping sker de flesta initiativ av socialtjänsten själva (60 %), medan anmälningar från polis och läkare endast uppgår till ett fåtal.

3.2 Orsaker till att *inte* ansöka om vård enligt 11 § LVM

Kommun	Frivillig vård	Annan tvångsvård	Ej lagstöd	Orsak ej angiven	Totalt antal utredningar	Ansökan om vård
Finspång	1	1	1	-	8	5
Kinda	3	-	2	-	5	-
Linköping	25	4	14	1	54	10
Motala	7	3	4	1	16	1
Mjölby	1	1	2	-	5	1
Norrköping	18	1	6	5	52	22
Söderköping	1	-	2	-	3	-
Valdemarsvik	1	-	-	-	1	-
Ydre	-	-	-	-	1	1
Ödeshög	-	-	-	-	1	1
SUMMA	57	10	31	7	146	41

Kommentar: Boxholm, Vadstena och Åtvidaberg har ej haft några utredningar under 2001. För Norrköping har under rubrik "Orsak ej angiven" medräknats två personer som lämnat kommunen/landet och för Linköping en person som avlidit.

Tabellen visar anledningen till varför socialnämnden, efter utredning enligt 7 § LVM, ej ansöker om vård enligt 11 § LVM hos Länsrätten. Den huvudsakliga orsaken till detta är att personen ansöker om frivillig vård enligt SoL, 57 ärenden. I 32 av ärendena har bedömts att lagstöd saknas för att ansöka om vård enligt LVM.

3.3 Ansökningar och domar i Länsrätten enligt LVM

Kommun	Ansökan enl. 11 §	Jmf 2000
Finspång	5	4
Linköping	10	9
Motala	1	3
Mjölby	1	3
Norrköping	22	24
Söderköping	-	2
Valdemarsvik	-	1
Ydre	1	-
Ödeshög	1	-
SUMMA	41	46

Bifall	Jmf 2000	Avslag	Jmf 2000
5	4	-	-
7	8	3	1
-	2	1	1avskr
1	3	-	-
21	19	1	5
-	2	-	-
-	1	-	-
1	1	-	-
1	-	-	-
36	39	5	7

Kommentar: Boxholm, Kinda, Vadstena och Åtvidaberg, har ej haft några ansökningar om vård för 2000 eller 2001. För Linköping har en ansökan medräknats där dom i LR avkunnades i början av januari 2002.

Antalet ansökningar i länet har minskat med fem ärenden jämfört med 2000. I sex kommuner, Boxholm, Kinda, Söderköping, Vadstena, Valdemarsvik och Åtvidaberg, har ingen ansökan gjorts under 2001.

Länsrätten biföll 88 % av kommunernas ansökningar under 2001. Motsvarande siffra för 2000 var 85 %.

Av årets 41 ansökningar har 24 (60%) initierats genom omedelbart omhändertagande (jämför nästa avsnitt). Detta är en klar minskning jämfört med 2000 då motsvarande siffra var 80 %. För perioden 1989-2000 har motsvarande siffror varierat kraftigt från år till år, och pendlat mellan 40-80 %. Denna utveckling följer inte riksgenomsnittet, där en kontinuerlig ökning har skett mellan åren 1989-1999, från ca 45 % till drygt 70 %.

4. OMEDELBARA OMHÄNDERTAGANDEN

4.1 Omedelbara omhändertaganden enligt 13 § LVM

Kommun	Antal	Jmf.2000	Länsrätt fastställer	Länsrätt upphäver	Ingen prövning	LVM-ansökan
Finspång	2	3	2	-	-	2
Kinda	1	-	1			-
Linköping	5	15	1	3	1	2
Mjölby	2	3	2	-	-	1
Norrköping	24	24	20	4		17
Söderköping	-	2	-	-	-	-
Valdemarsvik	1	1	-	1	-	-
Ydre	1	-	1	-	-	1
Ödeshög	1	-	1	-	-	1
Länsrätten	-	1				
Summa	37	49	28	8	1	24
Varav polisomh.tag.						
Linköping	-	4			-	-
Norrköping	2	2	1	1	-	1
Valdemarsvik	-	1		-	-	1
Finspång	1		1			1

Kommentar: Boxholm, Motala, Vadstena, Ydre samt Åtvidaberg har ej haft något ärende om omedelbart omhändertagande under 2000 eller 2001. Länsrätten har enligt 13 § LVM rätt att fatta beslut om omedelbart omhändertagande i de fall kommunen lämnat in en ansökan om vård. Detta skedde i ett fall under 2000.

Antalet omedelbara omhändertaganden har minskat med tolv ärenden, jämfört med 2000. Linköping står för den största minskningen, sex ärenden. I övrigt är det endast marginella förändringar. Antalet beslut om omedelbart omhändertagande som Länsrätten fastställt uppgår till 28 av totalt 37 omhändertagande.

Av 37 omedelbara omhändertaganden var det 24 av dessa ärenden som gick vidare till ansökan om LVM-vård. Det är således 35 % som inte fullföljdes med en vårdansökan. Den allmänna tendensen i landet är att denna andel ökar och anledningen tros vara att

lagen i ökad utsträckning används för tvångsavgiftning i stället för motivations- och vårdinsatser i enlighet med intentionerna i lagen.

5. KLIENTSAMMANSÄTTNING

5.1 Åldersfördelning och kön

Underlag för redovisningen i detta kapitel utgörs av det totala antalet *utredningar enligt LVM* som genomförts under 2001.

Ålder	Män	<i>Jmfr 2000</i> Män	Kvinnor	<i>Jmfr 2000</i> Kvinnor	Totalt fördelat % 2001	Totalt fördelat % 2000
- - - 24 år	21	24	5	5	18	15
25 - 29	7	21	8	3	11	12
30 - 39	38	35	8	10	32	23
40 - 49	17	35	9	8	18	22
50 - 59	18	30	7	8	18	19
60 - 64	4	8	1	2	2	5
65 - --	3	5	-	-	1	4
Summa	108	158	38	36	100	100

Andelen kvinnor som utretts under 2001 är 26 %, vilket är en ökning jämfört med 2000 och åren dessförinnan.

Medelåldern för personer som utreds sjönk föregående år. Även under 2001 återfinns flest ärenden i åldersintervallet 30 - 39 år (32 %). Fram till 1996 fanns majoriteten i åldersintervallet 40 - 49 år.

I åldersintervallen upp till 29 år har totalt 41 personer utretts, vilket utgör 28 % av totalantalet. Motsvarande siffror för 2000 var 53 personer i åldersintervallet, vilket utgjorde 27 % av det totala antalet. Det är framför allt män i åldersgruppen mellan 40-49 år som står för den största minskningen, 18 ärenden jämfört med 2000. Den totala minskningen för män är 50 ärenden medan kvinnorna har ökat med totalt två ärenden.

5.2 Huvuddrog fördelat på kön

Missbruksmedel	Män	<i>Jmf 2000</i> Män	Kvinnor	<i>Jmf 2000</i> Kvinnor
Alkohol	56	67	21	17
Narkotika	51	88	17	17
Alk+narkotika	1	2	-	2
Narkotika+lösningsmedel	-	1	-	-
Summa	108	158	38	36

Andelen manliga narkomaner som varit föremål för utredning har minskat något jämfört med 2000. Antalet kvinnor med huvuddrogen alkohol har ökat något jämfört med 2000. Fördelningen utifrån huvuddrog för männen är relativt lika mellan alkohol och narkotika. Det faktiska antalet kvinnor som varit föremål för utredning har ökat med två personer, medan männen har minskat med 50 personer.

5.3 Etnisk bakgrund, fördelat på kön, ålder och huvuddrog

Bakgrund	- 29 år			30 år -		
	<i>Totalt</i>	<i>Män</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Totalt</i>	<i>Män</i>	<i>Kvinnor</i>
Svensk	31	21	10	90	69	21
Nordisk	4	3	1	8	6	2
Utomnordisk	7	4	3	6	5	1
Summa	42	28	14	104	80	24

Bakgrund	Alkohol			Narkotika		
	<i>Totalt</i>	<i>Män</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Totalt</i>	<i>Män</i>	<i>Kvinnor</i>
Svensk	64	47	17	57	40	17
Nordisk	7	6	1	5	4	1
Utomnordisk	3	1	2	10	10	-
Summa	74	54	20	72	54	18

Länsstyrelsen har för 2001 inhämtat uppgifter från kommunerna utifrån ett integrationsperspektiv. Tabellerna ovan visar att ett mycket litet antal personer med utländsk bakgrund har varit föremål för LVM-utredning under 2001. Endast 13 av 146 ärenden har en utomnordisk bakgrund och 12 personer har en nordisk bakgrund. Huvuddrogen bland de utomnordiska personerna är narkotika. I övrigt är materialet för litet för att kunna dra några generella slutsatser.

6. UTREDNINGSTIDER

6.1 Handläggningstider för utredning enligt 7 § LVM

Enligt 37 § LVM skall ärenden handläggas skyndsamt. Något mått för skyndsamheten anges inte i lagtexten, men med tanke på att en missbrukare som kan bli föremål för vård enligt LVM, har ett så uttalat vårdbehov, bör vården komma till stånd utan fördröjning. Enligt Länsstyrelsens uppfattning bör man endast undantagsvis behöva en utredningstid överstigande en månad. Syftet med utredningen är att undersöka om förutsättningar för LVM-vård föreligger, vilket innebär att den skall ge tillräckligt underlag för beslut om huruvida LVM-ansökan skall inges till Länsrätt eller om frivilliga insatser bedöms som tillräckliga. Länsstyrelsen har även för 2001 följt upp LVM-ärendenas utredningstid, d.v.s. hur lång tid det tar för socialtjänsten att färdigställa en utredning enligt 7 § LVM.

Kommuner	< 1 mån	1 – 3 mån	> 3 mån	Ej avslutade
Linköping	13 (29)	21 (26)	20 (31)	5 (-)
Norrköping	28 (28)	16 (12)	8 (3)	2 (2)
Motala	4 (4)	10 (20)	2 (9)	1 (3)
Övriga	9 (18)	13 (7)	2 (2)	1 (-)
Summa	54 (79)	60 (65)	32 (45)	9 (5)

Kommentar: Jämförelsetal för 2000 redovisas inom parentes.

Linköping och Norrköping har särredovisats p.g.a. mängden utredningar i dessa kommuner. Motala har redovisats separat då deras utredningstider varit jämförelsevis långa. Under rubriken "Ej avslutade" återfinns utredningar som saknar avslutningsdatum och som fortfarande pågår 2001-12-31.

Vad gäller utredningstidernas längd kan konstateras att av det totala antalet avslutade utredningar är det 32 st som har en utredningstid som är längre än tre månader. Procentuellt sett har andelen utredningar med en handläggningstid över tre månader endast minskat marginellt jämfört med år 2000. Däremot har andelen utredningar som pågår mellan en och tre månader ökat, från 34 % under 2000 till 41 % för 2001. Den totala andelen utredningar som pågår under mer än en månad har således ökat. Endast 37 % av samtliga utredningar färdigställs inom en månad. Under 2000 var motsvarande siffra 41 %.

I Linköping har den procentuella andelen utredningar som pågår mer än en månad ökat jämfört med 2000 och för Norrköping ser man en liknade utveckling. Av Motalas 16 utredningar är det endast två som pågått mer än tre månader. Fyra utredningar har slutförts inom en månad.

6.2 Anledning till kommunernas långa handläggningstider

I enkät till kommunerna har efterfrågats huruvida det finns utredningar som överstiger en månads utredningstid. Om så är fallet har ställts fråga om anledningen till detta och vilka åtgärder kommunen i så fall vidtagit.

Norrköping, Linköping, Motala, Finspång, Mjölby samt Söderköping har angett att man haft utredningstider som överstiger en månad. De huvudsakliga anledningarna till detta är svårigheter att få kontakt med den enskilde, svårigheter att få till stånd läkarundersökning inom rimlig tid samt personalsituationen.

Linköping

Linköping anger att anledning till att utredningstiderna i vissa fall har överstigit en månad är att Sociala förvaltningen under flera år haft en mycket ojämn tillgång till resurser, bland annat på grund av hög personalomsättning, vilket framtvingat prioriteringar i utredningsarbetet. Detta har i sin tur tvingat missbruksarbetet i allmänhet på reträtt, vilket även givit negativa effekter för den formella handläggningen av exempelvis LVM-utredningar.

Norrköping

I Norrköping har tre fältenheter angett att man haft utredningar som pågått över en månad. Anledningarna till detta uppges vara svårigheter att få till ett bra underlag för bedömning med anledning av att personen inte medverkar i utredningen. Dessutom anges problem med att få till stånd läkarundersökning med kort varsel, då väntan på en läkartid kan uppgå till flera veckor.

Motala

Motala har angett att anledning till långa utredningstider är svårigheter att få kontakt med personen som berörs av utredningen. Det kan även ibland råda en viss osäkerhet om i vilken kommun som personen befinner sig i. Motala har angett problem med att få en läkarundersökning genomförd inom rimlig tid.

Finspång, Mjölby och Söderköping

Samtliga dessa kommuner har angett att det föreligger svårigheter att få kontakt med den enskilde och få honom/henne att medverka i utredningen. Även Finspång har angett svårigheter i samband med läkarundersökningar. I Söderköping har även angetts personalsituationen, med ny handläggare, vilket påverkat utredningstidernas längd.

6.3 Åtgärder för att förkorta handläggningstiderna

Linköping, en fältenhet i Norrköping samt Motala har angett vilka åtgärder som kommunen har vidtagit för att förkorta handläggningstiderna.

Linköping

Sociala förvaltningen har uppgett att man under slutet av 2001 inlett genomförande-processen av den tidigare startade organisationsöversynen. I denna ingår, som en mycket viktig del, tanken på att verksamheten ska få en mera funktionsinriktad organisationsstruktur. Detta innebär t.ex. att låta vissa socialsekreterare arbeta i första hand med utredningar som rör missbrukare.

Norrköping

En fältenhet i Norrköping anger att man vidtagit åtgärder för att förkorta utredningstiderna. Denna åtgärd innebär att man avlastar ansvarig handläggare under utredningstiden.

Motala

De åtgärder som redovisats från Socialnämnden i Motala innebär att man under hösten 2001 har genomfört ett arbete för att ta fram tillämpningsanvisningar för handläggningen av LVM-utredningar. Dessutom har förts diskussioner med sjukvården utifrån svårigheterna med att få läkarundersökningar genomförda. Detta för att få till stånd fungerande rutiner då socialtjänsten behöver ha hjälp från sjukvården för att genomföra en läkarundersökning. Socialnämnden anger även att man inför våren 2002 har personalresurs tillfällig omdisponerats under sex månader för att förstärka handläggargruppen riktade mot vuxna till fyra handläggare. Detta då arbetsgrupp och ledning bedömt denna grupp som underdimensionerad.

7. Aktuellt inom området

Enligt beslut från regeringen har ett kommittédirektiv (2002:10) utfärdats som innebär att en översyn av tillämpningen av LVM-lagstiftningen ska genomföras. Den utredare som utsetts ska analysera hur lagen har kommit att användas under 1990-talet samt bedöma orsakerna till nedgången i antalet beslut om LVM idag jämfört med vad som var fallet vid införandet av 1988 års lag. I uppdraget ingår även att analysera orsakerna till ökningen av såväl antalet omedelbara omhändertaganden i stort som antalet omedelbara omhändertagande som inte följs upp med en ansökan om vård samt vad denna utveckling kan ha inneburit för den enskilde missbrukaren. Utredaren ska även överväga om LVM i sin nuvarande utformning motsvarar de höga krav på rättssäkerhet som måste ställas på åtgärder som kan vidtas gentemot en enskild mot dennes vilja.

Utredningen ska genomföras i nära samarbete med socialtjänsten och SiS (Statens Institutionsstyrelse) samt med Socialstyrelsen. Utredaren ska även ha kontakt med frivilligorganisationer som företräder missbrukarna.

Utredningen ska redovisas senast den 1 juli 2003.

Enligt sändlista

Begäran om uppgifter för uppföljning av missbrukarvården och lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) avseende år 2001

Länsstyrelsen har enligt 13 kap 2 § Socialtjänstlagen (SoL) ansvar för att inom länet utöva tillsyn över kommunernas socialtjänst.

Av Regeringens proposition 1993/94:97 avseende ändringen av ansökningsförfarande enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), framgår att länsstyrelsen kraftigt skall intensifiera sin tillsyn över missbrukarvården.

Med hänvisning till detta ombedes Ni att, på bifogad blankett, redovisa Er kommuns *LVM-ärenden* (utredningar och ansökningar enligt LVM) för verksamhetsåret 2001.

Observera att blanketten är något förändrad jämfört med tidigare år. Vidarebefordra därför anvisningarna för ifyllande av blanketten till den eller de personer som ska lämna uppgifterna.

Anvisningar för ifyllande av blanketten:

I samtliga ärenden redovisas *Namn* och *Personnummer* i de första kolumnerna på blanketten.

I nästa kolumn anges *Datum för inledande av utredning enligt 7 § LVM*. Ange det datum då formellt beslut fattades om inledning av utredning enligt denna lag.

Under rubriken *Anmäla* ska anges vem som anmält ärendet till Er.

Vi vill att Ni markerar med begynnelsebokstav vem som anmält ärendet enligt följande:

P = Polismyndigheten, **L** = Läkare, **A** = annan myndighet, **S** = Socialtjänstens eget initiativ, **E** = enskild, anhörig el dyl.

I följande kolumn ska anges det **datum då LVM-utredningen avslutades**. Det datum som avses är då det formella beslutet om avslutande av ärende fattas.

I kolumnen **Ansökan enl. 11 § LVM** markerar Ni med **X** om Socialnämnden ansökt om vård hos Länsrätten i aktuellt ärende.

Rubriken **Ej ansökan om LVM-vård** används då socialnämnden, efter utredning enligt 7 § LVM, valt att inte ansöka om vård hos Länsrätten. Här ska således redovisas de ärenden där man genomfört en LVM-utredning, men bedömt att vård enligt LVM inte är tillämplig. Anledningen anges med **F** = Frivillig vård, behovet tillgodoses enligt SoL, **T** = Annan tvångsvård, ex. fängelse, psykiatrisk tvångsvård el dyl. **E** = Ej lagstöd, då kriterierna för ansökan inte är uppfyllda, ex. generalindikation saknas.

Under rubriken **Missbruk - huvuddrog** frågas efter vad utredaren bedömt vara den enskildes huvudsakliga missbrukspreparat.

Huvuddrog markeras med **A** = Alkohol, **N** = Narkotika, **F** = Flyktiga lösningsmedel.

I den sista kolumnen anges den enskildes bakgrund och eventuell **invandrarbakgrund** anges. Med invandrarbakgrund avser om personen själv eller dennes föräldrar kommer från något annat land än Sverige.

Detta markeras med **S** = Svensk, **N** = Nordisk, **UN** = Utomnordisk.

I tidigare LVM-rapporter från Länsstyrelsen har påtalats de, i vissa kommuner, förhållandevis långa utredningstider för utredningar enligt 7 § LVM. Med anledning av detta vill Länsstyrelsen även att kommunerna besvarar några separata frågor rörande utredningstiderna.

Begärda uppgifter emotses senast 2002-02-11.

Uppgifterna bör samordnas inom kommunen innan de skickas vidare till Länsstyrelsen.

Frågor med anledning av denna begäran besvaras av Lisbeth Gustavsson, tel. 013-19 61 11.

Bo Silén
Socialdirektör

Lisbeth Gustavsson
Socialkonsulent

Bilaga

Blankett för redovisning av missbrukarärenden 2001.

Sändlista

Socialnämnden i Boxholms kommun
Socialnämnden i Finspångs kommun
Socialnämnden i Kinda kommun
Socialnämnden i Linköpings kommun
Socialnämnden i Mjölby kommun
Socialnämnden i Motala kommun
Socialnämnden i Norrköpings kommun
Socialnämnden i Söderköpings kommun
Socialnämnden i Vadstena kommun
Vuxennämnden i Valdemarsviks kommun
Socialnämnden i Ydre kommun
Socialnämnden i Åtvidabergs kommun
Socialnämnden i Ödeshögs kommun

Redovisning av LVM-ärenden för 2001. Kommun..... Ev. lokalkontor.....

Personnummer	Namn	Datum för inledande av LVM-utredning	Anmälare	LVM-utredning avslutad datum	Ansökan enligt 11 § LVM (markera med X)	Ej ansökan om LVM-vård (ange orsak)	Missbruk – Huvuddrog	Bakgrund / Ev. invandrarbakgrund

Uppgiftslämnare.....

Befattning.....

Telefon.....

Utredningar enligt 7 § LVM

1.a Har Er kommun under 2001 genomfört utredningar enligt 7 § LVM som pågått längre än en månad? Ja
Nej

1. b Om ja, vad bedömer Ni vara anledning till de längre utredningstiderna?

---

2. a Har Er kommun vidtagit några åtgärder för att förkorta utredningstiderna för LVM-utredningar? Ja
Nej

2. b Om ja, vilka är dessa åtgärder?

3.a Övriga kommentarer

Uppgiftslämnare _____ Befattning _____

Kommun. _____ Telefonnummer (direkt) _____